

3. ERSÄTTNING FRÅN FÖRSÄKRINGSKASSAN

3.1 VÅRDBIDRAG

Om en förälder behöver vårda ett barn med funktionsnedsättning eller en långvarig sjukdom är det möjligt att söka ekonomiskt stöd via Försäkringskassan, s.k. vårdbidrag. Detta bidrag syftar till att täcka extra arbete och/eller kostnader som uppstår på grund av sjukdomen eller funktionsnedsättningen.

Föräldern kan få vårdbidrag från att barnet är nyfött till och med juni det år som barnet fyller 19 år. Från juni det år barnet fyller 19 år kan barnet själv istället ansöka om handikappersättning från Försäkringskassan (se nedan "Handikappersättning").

Det som krävs är att

- Föräldern vårdar ett barn med funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom
- Barnet behöver mer tillsyn och vård än ett barn utan funktionsnedsättning och kommer behöva det i minst sex månader
- Föräldern är försäkrad i Sverige, d.v.s. om föräldern bor eller arbetar här. Det finns några undantag från den regeln som bland annat gäller då föräldern arbetar i flera länder.

Vård kan vara både direkta vårdinsatser som föräldern gör för sitt barn, men också annan hjälp som till exempel hjälp med

- särskild träning
- att upprätthålla rutiner och struktur
- att aktivera och motivera barnet.

Det som räknas som tillsyn är att barnet kan behöva tillsyn på grund av att det annars kan rymma, hitta på farliga saker, råka ut för eller orsaka olyckor med mera. Tillsynen behöver inte bara vara att föräldern aktivt behöver avstyra situationer som är farliga för barnet utan det kan också vara så att föräldern exempelvis behöver finnas tillgänglig i fall något händer när barnet är i skolan.

Det finns två olika ersättningar som föräldern kan erhålla om ovanstående förutsättningar är uppfyllda.

Föräldern kan ansöka om vårdbidrag för både vård och tillsyn samt merkostnader eller bara för merkostnader. Hur mycket man har rätt till bedöms från fall till fall med fokus på barnets behov. Minimum i antalet vårdtimmar för att föräldern överhuvudtaget ska ha rätt till vårdbidrag är sju timmar per vecka, samt att barnet ska behöva mycket tillsyn eller så ska merkostnaderna vara stora. Som merkostnader räknas b.l.a. läkemedel, hjälpmedel, tvätt och vissa resor.

Kammarrätten konstaterade att även om tonåringar utan funktionshinder kan ha ett visst behov av stöttning och påminnelser, kan det inte jämföras med det särskilda tillsynsbehov som flickan har. Hon lider av kataplexier och ofrivilliga sömnattacker samt har mardrömmar på nätterna, vilket gör att hon inte kan lämnas ensam på nätterna samt att hon behöver ha någon i hennes närhet som kan hjälpa henne när hon drabbas av kataplexier.

Hennes tillsynsbehov får enligt kammarrätten anses ha en sådan koppling till hennes funktionshinder att det kan beaktas vid bedömningen av rätten till vårdbidrag. Enligt kammarrätten har flickan ett vård- och tillsynsbehov som "klart går utöver vad som är normalt för en tonåring utan funktionshinder." Det vård- och tillsynsbehov som tillgodoses av modern är av sådan omfattning att hon har rätt till en fjärdedels vårdbidrag för dottern (utan någon skattefri del för merkostnader).

Förvaltningsrätten i Malmös dom meddelad den 3 februari 2015 i mål nr 6899-14

Förvaltningsrätten i Malmö beviljade modern till en pojke i övre tonåren med narkolepsi efter Pandemrix-vaccinationen $\frac{1}{2}$ vårdbidrag med skattefri merkostnadsdel om 36 % av prisbasbeloppet. Försäkringskassan hade endast medgivit en fjärdedels vårdbidrag och merkostnadsdel om 18 % av prisbasbeloppet.

Förvaltningsrätten redovisade att avgörande för bedömningen av rätten till vårdbidrag är det merarbete som krävs och de merkostnader som uppstår för ett funktionshindrat barn i jämförelse med ett friskt barn (prop. 1964:94 s. 21). Hur mycket merarbete föräldrarna utför med anledning av ett barns funktionshinder varierar naturligtvis från familj till familj. Den tidsåtgång som föräldrarna uppger kan inte utan vidare läggas till grund för bedömning av rätten till vårdbidrag, utan det måste vara fråga om skäligt merarbete (jfr RÅ 2009 ref. 20).

I domen framhåller förvaltningsrätten att pojken behöver hjälp med själva skolarbetet då han inte klarar att utföra allt skolarbete under skoldagen utan måste göra mer hemma, att han behöver tillsyn vid styrketräning flera gånger i veckan, att han behöver hjälp med att dosera medicin och påminnas om att ta medicinen samt tillsyn att han tar nattmedicinen på rätt sätt. Vidare ingår i vård- och tillsynsbehovet att han behöver väckas flera gånger under dagen, få hjälp med frukost, att det krävs extra tid för tvätt samt kontakter med vården och färdtjänst.

Sammanfattningsvis konstaterar förvaltningsrätten att vård- och tillsynsbehovet går utöver vad som krävs för ett friskt barn i samma ålder och att det står klart att hans funktionshinder även i övrigt ger upphov till ett omfattande merarbete för hans föräldrar. Det samlade merarbetet överstiger med god marginal sju timmar per vecka enligt förvaltningsrätten, och redan detta merarbete berättigar modern till halvt vårdbidrag.

Förvaltningsrätten framhåller vidare att en förutsättning för att merkostnader skall beviljas är att de uppkommit på grund av barnets sjukdom eller funktionshinder och att kostnaden är rimlig och motiverad. När det gäller "vanligt förekommande kostnader" måste det därtill klart framgå att kostnaden – på grund av barnets sjukdom eller funktionshinder – blivit mer omfattande än vad den annars skulle ha varit.

Bland de kostnader som förvaltningsrätten sedan godtagit för merkostnadsdel om 36 % av prisbasbeloppet ingår kostnader för bensin och hotellkostnader vid Narkolepsiföreningens familjeträff, Echo Smart Pen och kostnader för läkarbesök, då dessa kostnader enligt förvaltningsrätten har ett nära samband med pojkens funktionshinder och går utöver de kostnader som är normala för en frisk pojke i motsvarande ålder.

3.2 HANDIKAPPERSÄTTNING

Handikappersättning kan beviljas vid funktionsnedsättning eller sjukdom som gör att man behöver hjälp i vardagen och/eller har merkostnader.

Förutsättningar för att beviljas handikappersättning är om funktionsnedsättning eller sjukdom gör att en eller flera av de här kraven är uppfyllda:

- Hjälpbehovet är minst två timmar om dagen.
- Hjälpbehov finns för att kunna studera eller arbeta.
- Merkostnader föreligger. För att få handikappersättning enbart för merkostnader så måste merkostnaderna vara högre än 12 683 kronor om året. Merkostnader är extra kostnader på grund av funktionsnedsättning eller sjukdom, exempelvis vårdutrustning, läkemedel och sjukresor.

Dessutom krävs att den skadelidande

- behöver hjälp eller har merkostnader i minst ett år
- är 19–65 år
- är försäkrad i Sverige. Man är försäkrad i Sverige om man bor eller arbetar här. Det finns några undantag från den regeln som bland annat gäller då man arbetar i flera länder.

Så länge man uppfyller ovanstående villkor så har man rätt till handikappersättning. Beroende på graden av besvär på grund av narkolepsi varierar förutsättningarna att få handikappersättning. Varje person måste bedömas från fall till fall.

Hur ansökan om handikappersättning går till hittar du på Försäkringskassans hemsida.

Länk till Försäkringskassan om hur man ansöker om handikappersättning:

https://www.forsakringskassan.se/wps/portal/privatpers/funktionsnedsattning/handikappersattning/om_handikappersattning/om_handikappersattning

3.3 AKTIVITETSERSÄTTNING VID FÖRLÄNGD SKOLGÅNG

Den som behöver mer tid på sig för att klara skolgången på grund av funktionsnedsättning eller sjukdom kan ansöka om aktivitetsersättning från Försäkringskassan.

Förutsättningar för att beviljas aktivitetsersättning är att följande krav är uppfyllda för den skadelidande:

- Är 19-29 år. Aktivitetsersättning kan utges från och med juli det år personen fyller 19 år till och med månaden innan denne fyller 30 år.
- Har en funktionsnedsättning som gör att det tar längre tid att bli klar med grundskolan eller gymnasiet
- Är försäkrad i Sverige då sjukdomen/funktionsnedsättningen inträdde. Man är försäkrad i Sverige om man bor eller arbetar här. Man kan ha rätt till aktivitetsersättning även om man bor i ett annat land om man har bott eller arbetat i Sverige.

Om den skadelidande inte hunnit börja arbeta eller bara arbetat lite utgår aktivitetsersättningen enligt garantibelopp, som blir högre ju äldre man blir. Om man arbetat är aktivitetsersättningen inkomstbaserad.

Ansökan om aktivitetsersättning vid förlängd skolgång görs via Försäkringskassans hemsida:

http://www.forsakringskassan.se/privatpers/funktionsnedsattning/forlangd_skolgang/ansok/ansok

Till ansökan skall bifogas ett medicinskt underlag från en läkare, där det framgår att det är funktionsnedsättningen eller sjukdomen som gör att studierna tar längre tid. Ett beslut om aktivitetsersättning vid förlängd skolgång gäller som längst i tre år. Om skolgången då ännu inte är avslutad kan ny ansökan ges in.

Om aktivitetsersättning beviljas kan även bostadstillägg beviljas efter ansökan (se nedan "Bostadsbidrag och bostadstillägg").

Vid beviljad aktivitetsersättning kan Försäkringskassan även ersätta vissa kostnader för friskvård, studiebesök etc. efter samråd med handläggaren på Försäkringskassan.

3.4 AKTIVITETSERSÄTTNING

Aktivitetsersättning är en ersättning för den som inte fyllt 30 år och som inte kommer att kunna arbeta heltid på grund av sjukdom, skada eller funktionsnedsättning under minst ett år.

Förutsättningar för att beviljas aktivitetsersättning är att följande krav är uppfyllda för den skadelidande:

- Är 19-29 år. Aktivitetsersättning kan utges från och med juli det år personen fyller 19 år till och med månaden innan denne fyller 30 år.
- Inte kan arbeta heltid på något arbete på arbetsmarknaden på grund av sjukdom, skada eller funktionsnedsättning under minst ett år.
- Är försäkrad i Sverige då sjukdomen/funktionsnedsättningen inträdde. Man är försäkrad i Sverige om man bor eller arbetar här. Man kan ha rätt till aktivitetsersättning även om man bor i ett annat land om man har bott eller arbetat i Sverige.

Om den skadelidande inte hunnit börja arbeta eller bara arbetat lite utgår aktivitetsersättningen enligt garantibelopp, som blir högre ju äldre man blir. Om man arbetat är aktivitetsersättningen inkomstbaserad.

Ansökan om aktivitetsersättning görs via Försäkringskassans hemsida:

http://www.forsakringskassan.se/privatpers/sjuk/anstalld_ny/stadigvarande_18_29/ansok_om_aktivitetsersattning

Till ansökan skall bifogas ett medicinskt underlag från en läkare, där det framgår att det är funktionsnedsättningen eller sjukdomen som sätter ner arbetsförmågan i alla arbeten på arbetsmarknaden under minst ett år. ”

Om aktivitetsersättning beviljas kan även bostadstillägg beviljas efter ansökan (se nedan ”Bostadsbidrag och bostadstillägg”).

Vid beviljad aktivitetsersättning kan Försäkringskassan även ersätta vissa kostnader för friskvård, studiebesök etc. efter samråd med handläggaren på Försäkringskassan. Om man vill börja arbeta efter att ha beviljats aktivitetsersättning kan Försäkringskassan i samråd med Arbetsförmedlingen hjälpa till med att:

- Hitta en arbetsplats där man kan testa hur det går att arbeta, s.k. arbetsträning
- Få stöd med att skriva jobbansökningar
- Delta i insatser som förbereder för arbete, t.ex. studiebesök eller friskvård

Om den skadelidande haft aktivitetsersättning i mer än ett år har man möjlighet att prova på att arbeta utan att förlora ersättningen. Detta kallas vilande aktivitetsersättning. Aktivitetsersättningen kan vara vilande i högst två år. Under tiden behåller man 25 % av aktivitetsersättningen skattefritt.

3.5 BOSTADSBIDRAG OCH BOSTADSTILLÄGG

Den som är mellan 18 och 28 år och har låga inkomster kan få bostadsbidrag. Ansökan ges in till Försäkringskassan.

Även föräldrar som har låga inkomster kan vara berättigade till bostadsbidrag.

Den som beviljas aktivitetsersättning eller sjukersättning kan ha möjlighet att få bostadstillägg. Bostadstillägg söks hos Försäkringskassan.

Vissa kommuner lämnar ett kommunalt bostadstillägg till personer med funktionsnedsättning. Ansökan ges in till kommunen. Kommunalt bostadstillägg är ett frivilligt åtagande från kommunen.

Observera att även den som bor kvar hos föräldrarna kan ha möjlighet att beviljas ovan nämnda ersättningar.

Länk till Försäkringskassan om hur man ansöker om bostadsbidrag:

http://www.forsakringskassan.se/privatpers/studerande/hjalp_hyran/ansok_om_bostadsbidrag

Länk till Försäkringskassan om hur man ansöker om bostadstillägg:

http://www.forsakringskassan.se/privatpers/sjuk/Arbetsokande/stadigvarande_29/bostadstillagg

3.6 ASSISTANSERSÄTTNING

Assistansersättning kan sökas från Försäkringskassan för barn med funktionsnedsättning för att få anlita personlig assistent.

Förutsättningarna för att kunna beviljas assistansersättning gäller enligt följande:

- Om barnet omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Barnet omfattas av LSS om han eller hon har en utvecklingsstörning, autism eller autismsliknande tillstånd eller andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed har ett omfattande behov av stöd eller service.
- Om barnet har en funktionsnedsättning som innebär stora svårigheter i barnets dagliga liv.
- Om barnet behöver hjälp mer än 20 timmar i veckan med att till exempel tvätta sig, klä på sig, kommunicera, äta eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskap om barnet.
- Om barnet är försäkrat i Sverige. Bor barnet i Sverige så är barnet försäkrat här.

Försäkringskassan prövar rätten till assistansersättning oavsett hur omfattande de grundläggande hjälpbehoven är.

Behöver barnet personlig assistans mer än 20 timmar i veckan för de grundläggande hjälpbehoven så har barnet rätt till assistansersättning från Försäkringskassan.

Är barnets grundläggande hjälpbehov mindre än 20 timmar i veckan så är det kommunen som ansvarar för att besluta om insatser för barnet.

Ansökan om assistansersättning görs på Försäkringskassans hemsida:

http://www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/funktionsnedsattning/assistansersattning/ansok_om_assistansersattning

Det krävs ett medicinskt underlag från läkare tillsammans med ansökan om assistansersättning.

3.7 BILSTÖD

Bilstöd är bidrag från Försäkringskassan till den som har en funktionsnedsättning och har stora svårigheter att röra sig. Bilstödet ska göra det lättare att köpa eller anpassa en bil efter behov. Det går också att få bilstöd för att ta körkort om man behöver körkort för att kunna arbeta.

Även en förälder kan få bilstöd för sitt barn med funktionsnedsättning. Ett krav är då att barnet har stora svårigheter att förflytta sig eller att använda allmänna kommunikationer, även om föräldern följer med.

Förflyttningssvårigheterna skall bestå under minst nio år. Medicinskt underlag från läkare krävs.

3.7.1 Praxis bilstöd

Kammarrätten i Göteborgs dom meddelad 1 mars 2013 i mål nr 310-12

Kammarrätten fann i målet att modern till en flicka med narkolepsi inte kunde beviljas bilstöd. Flickas sjukdom är livslång men enligt Kammarrätten framgår det inte av de medicinska underlagen att de svårigheter flickan har att förflytta sig kommer att finnas kvar i minst nio år.

4. SKOLA

4.1 FÖRLÄNGD PROVTID VID NARKOLEPSI – VAD SÄGER SKOLLAGEN?

Skollagen (2010:800) innehåller grundläggande bestämmelser om flertalet skolformer. Där regleras rättigheter och skyldigheter för barn, elever och deras vårdnadshavare. I skollagen finns också skolans och huvudmannens ansvar för verksamheten beskrivet.

Av skollagens 1 kap. 1 § framgår att skolväsendet anordnas av det allmänna och av enskilda samt att lagen främst omfattar skolformerna

- förskola,
- förskoleklass,
- grundskola,
- grundsärskola,
- specialskola,
- sameskola,
- gymnasieskola,
- gymnasiesärskola,
- kommunal vuxenutbildning,
- särskild utbildning för vuxna, och
- utbildning i svenska för invandrare.

Vid studier på universitet eller högskola gäller diskrimineringslagen.

I 1 kap. 4 § 2 st stadgas att ”i utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En